

	JA	NEE
1. Voorbereiding		
Hebt u iemand met een motorische beperking in uw groep?		
Weet u of deze persoon een manuele of elektronische rolstoel gebruikt, of met krukken loopt, of gewoon minder goed te been is, ... Weet u ook welke beperkingen dit specifiek met zich meebrengt op het vlak van mobiliteit en handelingen? Vraag dit na!		
Heeft de persoon een begeleider of ADL-assistent bij zich?		
Bent u op de hoogte van de (eventuele) specifieke verwachtingen die de persoon met de handicap ten aanzien van u, als gids/reisleider, stelt?		
Hebt u de fysieke toegankelijkheid van de verschillende onderdelen van uw gidsbeurt of reis gecheckt? Denk aan gevaarlijke oversteekplaatsen, een ontoegankelijke ingang van een museum, afwezigheid van een aangepast toilet, het aanbod (ooghoogte?), de toegankelijkheid van het vervoermiddel (reservering nodig?), een ontoegankelijke halteplaats, een restaurant zonder onderrijdbare tafels, het toegankelijkheidsniveau van een hotel (slaapkamer + badkamer + toilet + eetzaal + balie + ...) – ZIE WENKENBLADEN!		
Heb je gecheckt welk (educatief) aanbod het museum biedt of met welke (aangepaste) programma's een stad uitpakt? Maak hier (indien gewenst) gebruik van!		
Heb je een overzicht van de beschikbare aangepaste toiletten op uw route? (als de openbare toiletten niet toegankelijk zijn, geef dan de rolstoelgebruikers toestemming om een toegankelijke privé- of bediende-ruimte te gebruiken)		
Is het nodig het verloop van de gidsbeurt of (een deel van) de reis anders in te vullen of aan te vullen? Zo ja, hebt u al bepaald op welke manier? Wees realistisch in het bedenken van creatieve oplossingen!		
Hebt u eraan gedacht de betrokken persoon te informeren over het toegankelijkheidsniveau van de accommodatie(s) en het aanbod en over de tegemoetkoming aan zijn (eventuele) specifieke vragen? Geef altijd correctie informatie, ook al is deze teleurstellend!		
2. Aandachtspunten ter plaatse		
Ben ik op de hoogte van de plaatselijke regelgeving van rolstoelgebruikers in het verkeer? Houd ik rekening met deze plaatselijke bepalingen?		
Vermijd je routes met losse en vaste obstakels of met (verhoogde)		

dwarshellingen?		
Besteed je voldoende aandacht aan de mogelijkheden van de betrokken persoon? Pas je je tempo aan? Kan hij voldoende zien? Moet hij niet teveel omhoog kijken? Kan hij aan het gesprek deelnemen? Heeft hij eventueel assistentie nodig bij het openen van een deur, op een hellend vlak of op het toilet? Kan hij beschikbare voorwerpen / folders / ... vastnemen? Enzovoort.		
Maak je voldoende gebruik van de mogelijkheden van de zintuigen (zien, luisteren, voelen, ruiken en/of proeven), om de informatie aan 'ervaring' te koppelen?		
Streef je INCLUSIVITEIT na (iedereen hetzelfde aanbod op een gelijkwaardige manier)?		
Antwoord je op een constructieve manier op vragen en opmerkingen? Neem je je tijd om dit te doen?		
Zorg je ervoor dat de groep samen blijft (ook al ligt het tempo van bepaalde personen lager dan dat van andere)?		
Heb je alternatieven achter de hand voor het geval er bepaalde (onverwachte) hindernissen opduiken of wanneer blijkt dat de persoon bepaalde onderdelen uit de rondleiding / tijdens de reis toch niet kan doen (die tijdens de voorbereiding over het hoofd gezien of onvoldoende gecheckt werden)? Kan iedereen zich in dit alternatief vinden? Wees creatief!		
Los je eventuele wrijvingen of strubbelingen met de nodige diplomatie en discretie op? Bv. een rolstoelgebruiker die niet in een restaurant binnen kan, deelnemers die geïrriteerd raken door het enigszins vertraagde wandeltempo, enzovoort.		
3. Evaluatie		
Check af en toe of de persoon alles goed kan zien en de uitleg kan mee volgen, enzovoort.		
Voer een eindevaluatie door om te zien of de persoon tevreden was met het algemene aanbod en met je aanpak en uitleg (met het oog op een volgende rondleiding). Evalueer verschillende onderdelen apart. Mogelijk situeert het 'probleem' zich op één punt, dat in de toekomst verholpen kan worden.		

Personen met een VISUELE handicap: checklist

	JA	NEE
1. Voorbereiding		
Hebt u iemand met een visuele beperking in uw groep?		
Weet u of deze persoon blind of slechtziend is (en op welke manier)? Weet u ook welke beperkingen dit specifiek met zich meebrengt op het vlak van mobiliteit en handelingen? Vraag dit na!		
Heeft de persoon een begeleider bij zich?		
Bent u op de hoogte van de (eventuele) specifieke verwachtingen die de persoon met de handicap ten aanzien van u, als gids/reisleider, stelt?		
Bent u op de hoogte van de manier waarop het gastland tegen de aanwezigheid van een blindengeleidehond in openbare voorzieningen aankijkt? (dit is bv. niet evident in islamitische landen o.w.v. de 'status' van de hond in deze cultuur)		
Weet u welke voorzieningen voor de persoon in kwestie van belang zijn (bv. uitleg braille in het museum, aan de liften in het hotel of op de menukaart in het restaurant)? Hebt u de aanwezigheid van deze aanpassingen in het museum / hotel / restaurant / ... gecheckt?		
Hebt u gecheckt welk (educatief) aanbod het museum biedt of met welke (aangepaste) programma's een stad uitpakt? Maak hier (indien gewenst) gebruik van!		
Is er in het aanbod rekening gehouden met tactiele voorzieningen of mogelijkheden om het aanbod te 'ervaren' aan de hand van het gehoor, de tast, geurzin en/of smaak?		
Is het nodig het verloop van de gidsbeurt of (een deel van) de reis anders in te vullen of aan te vullen? Zo ja, hebt u al bepaald op welke manier? Wees realistische in het bedenken van creatieve oplossingen!		
Hebt u eraan gedacht de betrokken persoon te informeren (feedback) over het toegankelijkheidsniveau van de accommodatie(s) en het aanbod en over de tegemoetkoming aan zijn (eventuele) specifieke vragen? Geef altijd correctie informatie, ook al is deze teleurstellend!		
2. Aandachtspunten ter plaatse		
Weet je hoe de persoon (indien nodig) het liefst begeleid wordt (hand op de arm of schouder, inhaken,...)?		
Denk je eraan om steeds met woorden te antwoorden? Non-verbale communicatie wordt door blinde en slechtziende personen veel moeilijker waargenomen!		
Heeft de persoon met de visuele handicap begeleiding nodig in het		

verkeer?		
Besteed je voldoende aandacht aan de mogelijkheden van de betrokken persoon? Pas je je tempo aan? Kan hij je verstaan? Kan hij aan het gesprek deelnemen? Heeft hij assistentie nodig? Heeft hij extra informatie nodig (beschrijving van het gebouw of van de omgeving, tactiele informatie,...) Enzovoort.		
Maak je voldoende gebruik van de mogelijkheden van de zintuigen (luisteren, voelen, ruiken en/of proeven), om de informatie aan 'ervaring' te koppelen?		
Streef je INCLUSIVITEIT na (iedereen hetzelfde aanbod op een gelijkwaardige manier)?		
Antwoord je op een constructieve manier op vragen en opmerkingen? Neem je je tijd om dit te doen?		
Zorg je ervoor dat de groep samen blijft (ook al ligt het tempo van bepaalde personen lager dan dat van andere)?		
Heb je alternatieven achter de hand voor het geval er bepaalde (onverwachte) hindernissen opduiken of wanneer blijkt dat de persoon bepaalde onderdelen uit de rondleiding / tijdens de reis toch niet kan doen (die tijdens de voorbereiding over het hoofd gezien of onvoldoende gecheckt werden)? Kan iedereen zich in dit alternatief vinden? Wees creatief!		
Los je eventuele wrijvingen of strubbelingen met de nodige diplomatie en discretie op? Bv. een blindengeleidehond die niet in een restaurant binnen mag, deelnemers die geïrriteerd raken door het enigszins vertraagde wandeltempo, enzovoort.		
3. Evaluatie		
Check je af en toe of de persoon je uitleg goed kan volgen en of het voor hem voldoende is (of dat hij meer omgevingsinformatie wenst, of voorwerpen wenst te betasten, of...)?		
Voer een eindevaluatie door om te checken of je uitleg duidelijk was en wat ze vonden van het aanbod en van je aanpak (met het oog op een volgende rondleiding). Evalueer verschillende onderdelen apart. Mogelijk situeert het 'probleem' zich op één punt, dat in de toekomst verholpen kan worden.		

Personen met een AUDITIEVE handicap: checklist

	JA	NEE
1. Voorbereiding		
Hebt u iemand met een auditieve beperking in uw groep?		
Weet u of deze persoon doof of slechthorend is? Weet u ook met welke specifieke beperkingen deze persoon door deze handicap ondervindt op het vlak van communicatie en handelingen? Vraag dit na!		
Heeft de persoon een tolk gebarentaal bij zich?		
Bent u op de hoogte van de (eventuele) specifieke verwachtingen die de persoon ten aanzien van u, als gids/reisleider, stelt?		
Weet u welke voorzieningen voor de persoon in kwestie van belang zijn (bv. ringleiding in het museum of in centrale plaatsen in het hotel, aanwezigheid van een dovertolk,...)? Hebt u de aanwezigheid van deze aanpassingen in het museum / hotel / restaurant / ... gecheckt?		
Is er in het aanbod rekening gehouden met auditieve voorzieningen of mogelijkheden om het aanbod te 'ervaren' aan de hand van het gezichtsvermogen, de tast, geurzin en/of smaak?		
Hebt u gecheckt welk (educatief) aanbod het museum biedt of met welke (aangepaste) programma's een stad uitpakt? Maak hier (indien gewenst) gebruik van!		
Is het nodig het verloop van de gidsbeurt of (een deel van) de reis anders in te vullen of aan te vullen? Zo ja, hebt u al bepaald op welke manier?		
Hebt u eraan gedacht de betrokken persoon te informeren (feedback) over eventuele aanpassingen in de accommodatie(s) en in het aanbod en over de tegemoetkoming aan zijn (eventuele) specifieke vragen? Geef altijd correctie informatie, ook al is deze teleurstellend!		
2. Ter plaatse		
Besteed je voldoende aandacht aan de mogelijkheden van de betrokken persoon? Pas je je tempo aan? Kan hij voldoende zien (liplezen)? Kan hij aan het gesprek deelnemen? Is er voldoende geschreven informatie? Zijn er foto's, afbeeldingen of ander visueel materiaal? Enzovoort.		
Maak je voldoende gebruik van de mogelijkheden van de zintuigen (zien, voelen, ruiken en/of proeven), om de informatie aan 'ervaring' te koppelen?		
Streef je INCLUSIVITEIT na (iedereen hetzelfde aanbod op een gelijkwaardige manier)?		

Antwoord je op een constructieve manier op vragen en opmerkingen? Neem je je tijd om dit te doen?		
Zorg je ervoor dat de groep samen blijft (ook al neemt communicatie met bepaalde personen meer tijd in beslag dan met andere)?		
3. Evaluatie		
Check je af en toe of de persoon de uitleg kan volgen?		
Voer een eindevaluatie door om te zien of je uitleg duidelijk was en wat ze vonden van het aanbod en van je aanpak (met het oog op een volgende rondleiding). Evalueer verschillende onderdelen apart. Mogelijk situeert het 'probleem' zich op één punt, dat in de toekomst verholpen kan worden.		

Personen met een VERSTANDELIJKE handicap Checklist

	JA	NEE
1. Voorbereiding		
Hebt u iemand met een verstandelijke beperking in uw groep?		
Bent u in grote lijnen op de hoogte van de mogelijkheden van de persoon? Weet u ook in grote lijnen welke beperkingen deze persoon door zijn handicap ondervindt op het vlak van communicatie en handelingen? (discretie!)		
Heeft de persoon een begeleider bij zich?		
Bent u op de hoogte van de (eventuele) specifieke verwachtingen die de persoon ten aanzien van u, als gids/reisleider, stelt?		
Hebt u gecheckt welk (educatief) aanbod het museum biedt of met welke (aangepaste) programma's een stad uitpakt? Maak hier (indien gewenst) gebruik van!		
Is het nodig het verloop van de gidsbeurt of (een deel van) de reis anders in te vullen of aan te vullen? Zo ja, hebt u al bepaald op welke manier? Wees realistisch in het bedenken van creatieve oplossingen!		
2. Aandachtspunten ter plaatse		
Geef je in het begin van je rondleiding / reis voldoende duidelijkheid over het verloop en de duur ervan?		
Maak je voldoende gebruik van de mogelijkheden van de zintuigen (zien, luisteren, voelen, ruiken en/of proeven), om de informatie aan 'ervaring' te koppelen?		
Streef je INCLUSIVITEIT na (iedereen hetzelfde aanbod op een gelijkwaardige manier)?		
Antwoord je op een constructieve manier op vragen en opmerkingen? Neem je je tijd om dit te doen?		
Zorg je ervoor dat de groep samen blijft (ook al hebben bepaalde personen meer uitleg nodig dan andere)? Voorzie de nodige rustpauzes. Een rondleiding vergt fysieke inspanning en concentratie. Wissel 'aandachtsmomenten' af met 'vrij rondkijken'.		
Heb je alternatieven achter de hand voor het geval er bepaalde (onverwachte) problemen de kop op steken? Kan iedereen zich in dit alternatief vinden? Wees creatief!		

Is er in het aanbod of in de uitleg een duidelijke structuur? Besteed je aandacht aan eenvoudig en duidelijk taalgebruik? Gebruik je voorwerpen of foto's ter verduidelijking?		
Besteed je aandacht aan 'sfeerschepping' (enthousiaste houding, eventueel inkleding in een verhaal, kostuums,...)?		
Heb je de mogelijkheid ingebouwd om het aanbod met zoveel mogelijk zintuigen te 'ervaren' (zien, luisteren, voelen, ruiken, proeven)?		
Werk je (indien mogelijk en gewenst) met gerichte (waarnemings)opdrachten, met een invulblad, met een zoektochtformule, een doeboekje,...?		
Checkt u af en toe of iedereen in de groep mee is met het verhaal? Leg het eventueel nog eens uit (bv. aan de hand van een voorbeeld of vergelijking) Vat af en toe de belangrijkste punten samen.		
3. Evaluatie		
Check je af en toe of iedereen het naar zijn zin heeft, de doelstelling begrepen heeft en de uitleg kan volgen en/of de oefeningen kan oplossen?		
Doe je een grondige eindevaluatie om te zien of ze de belangrijkste informatie mee hebben en of je aanpak in orde was? Evalueer verschillende onderdelen apart. Mogelijk situeert het 'probleem' zich op één punt, dat in de toekomst verholpen kan worden.		

	JA	NEE
1. Voorbereiding		
Weet ik of er een persoon met epilepsie in mijn groep zit?		
Heeft deze persoon meestal kleine of grote aanvallen?		
Beschikt deze persoon over een medische informatiekaart?		
Zijn er bepaalde gevoeligheden die een aanval bij deze persoon kunnen uitlokken (flitslichten, warmte, stress,...)? Zo ja, kan ik daar op een bepaalde manier rekening mee houden bij de geplande activiteiten? Moet ik bepaalde (onderdelen van) activiteiten schrappen of aanpassen?		
Heb ik gevraagd of de persoon specifieke verwachtingen heeft op het vlak van begeleiding of activiteiten?		
2. Aandachtspunten ter plaatse		
Herken ik de tekenen van een aanval? Kleine aanval: wazig kijken, doelloos rondlopen, soms smakken en plukken (lijkt op gebruiker verdovende middelen) Grote aanval: vallen, schokken, spierkramp, stokkende ademhaling,...		
Weet ik wat ik moet doen als een aanval zich voordoet? <i>Kleine aanval:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Laat de persoon niet alleen - Spreek rustig (geen paniek) - Laat de persoon zitten - Scherm hem af van scherpe voorwerpen - Vraag of hij een medische informatiekaart bij zich heeft (staat soms belangrijke informatie op m.b.t. handelen of medicatie) - Een arts is (meestal) niet nodig - Na de aanval: vertel kort wat er gebeurd is <i>Grote aanval:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Neem de bril af - Leg iets zachts onder het hoofd (jas, handdoek, kussen,...) - Maak de hals vrij (vrije ademhaling) - Neem losse voorwerpen uit de mond (kunstgebit, voedsel,...) - Leg de persoon op de zij (zodat speeksel kan weglopen en de tong de keelholte niet kan versperren) - Medische informatiekaart opsporen en aanwijzingen opvolgen 		

(indien mogelijk) Wat <u>NIET</u> doen? <ul style="list-style-type: none"> - Iets hardt tussen de tanden duwen - De aanval proberen tegen te houden - Eten of drinken geven (verstikking!) - Water in het gezicht gooien - Medicijnen geven (tenzij vermeld op de medische informatiekaart) 		
3. Evaluatie		
Evalueer na een aanval kort met de betrokken persoon of je aanpak voor hem/haar in orde was (discretie!)		